

Huib Silvis (51) is landbouweconoom en lid van de Raad voor het Landelijk Gebied (RLG). De RLG adviseert regering en parlement over de hoofdlijnen van het LNV-beleid.

*Europa staat aan de vooravond van een nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid. Dat biedt grote mogelijkheden voor het Nederlandse land-
schap, betoogt Huib Silvis van de Raad voor het Landelijk Gebied.*

Onlangs werd ruim aandacht gegeven aan het vijftigjarig bestaan van het Verdrag van Rome. Hoofddoel van dit verdrag uit 1957 was de instelling van een gemeenschappelijke Europese markt, ook voor landbouwproducten. Een halve eeuw later maakt Europa zich op voor nieuwe discussies en onderhandelingen over het landbouwbeleid.

In de beginperiode lag de nadruk van het beleid op het beschermen van de Europese landbouwmarkt tegen de wisselende en veelal lage prijzen op de wereldmarkt. Hierbij speelde de inkomenspositie van de boeren een grote rol. Dit beleid was een voortzetting van het beleid dat de lidstaten apart voerden.

Jarenlang vormden prijsgaranties voor boeren de hoeksteen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Invoerheffingen hielden goedkope import van buiten de EU tegen, exportsubsidies zorgden ervoor dat landbouwproducten op de wereldmarkt konden worden afgezet.

Het landbouwbeleid heeft grote invloed gehad op het landelijk gebied, positieve en negatieve invloed

Het beleid heeft grote invloed gehad op het landelijk gebied, positieve en negatieve invloed. Het heeft hier en daar de intensivering bevorderd, maar ook gebieden behoed voor leegloop. Verder zijn allerlei aanpassingen in het beleid doorgevoerd om de negatieve gevolgen ervan weg te nemen, zoals milieuwetgeving, melkquotering en natuurontwikkeling.

Sommige negatieve ontwikkelingen in de landbouw zouden trouwens ook zonder het gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn opgetreden, vooral door de stijgende arbeidskosten en de technische ontwikkeling. Zo is de schaalvergroting in sectoren met weinig Europese beleidsinvloed, zoals de pluimveehouderij, minstens zo snel gegaan als in de beleidsrijke sectoren.

Vooraf onder druk van vrijhandelsafspraken in de Wereldhandelsorganisatie (WTO) is het landbouwprijs- en inkomensbeleid de afgelopen twintig jaar drastisch hervormd. De meest recente hervorming stamt uit 2003. Toen zijn verschillende premiereregelingen gebundeld in een enkelvoudige bedrijfsstoelag, waarvan de omvang los staat van de productie.

De prikkel aan boeren om de productie verder te intensiveren is verminderd

Daarmee is de prikkel aan boeren om de productie verder te intensiveren verminderd. Het ontvangen van de volledige bedrijfsstoelag wordt nu bepaald door eisen op het gebied van milieu, voedselveiligheid, diergezondheid, gewasbescherming en dierenwelzijn.

Europese lidstaten hebben een aantal vrijheden gekregen bij de verdeling van de bedrijfsstoelagen. Nederland heeft ervoor gekozen de hoogte van de toeslag te baseren op de steun die de betreffende boer in het verleden kreeg.

De Raad voor het Landelijk Gebied heeft in maart 2007 benadrukt dit systeem slechts in een overgangperiode acceptabel te vinden. Op langere termijn zijn toeslagen voor boeren alleen houdbaar en wenselijk als die toeslagen zijn gebaseerd op heldere grondslagen en als ze maatschappelijk zijn geaccepteerd.

Want het gaat om substantiële bedragen. In totaal krijgen Nederlandse boeren jaarlijks

ongeveer 850 miljoen euro uit Brussel. In de Nederlandse akkerbouw en melkveehouderij bestaat bijna de helft van het inkomen van gemiddeld 40.000 euro uit toeslagen. Voor de continuïteit van veel bedrijven zijn de Brusselse toeslagen dus van levensbelang.

Daarbij komt dat in Nederland de (grondgebonden) landbouw in de meeste van de twintig Nationale Landschappen de drager is van het landschap. Met andere woorden: boeren zijn essentieel voor het beheer en het behoud van het landelijk gebied. Minder geld uit Brussel kan betekenen dat boeren minder tijd en geld kunnen besteden aan landschappelijke taken. Daardoor komt de kwaliteit van het landschappelijk gebied verder onder druk te staan.

Naar verwachting komt de Europese Commissie dit najaar met nieuwe voorstellen voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid na 2013. En dit najaar zal naar verwachting het kabinet de Nederlandse koers voor de toekomst uitzetten. De vraag is: welke koers?

De afgelopen jaren heeft Nederland zich steeds meer gefocussed op een eenzijdig financiële benadering: als onze nettopositie maar verbetert. Daar lijkt verandering in te komen. In het regeerakkoord staat dat het kabinet zich ervoor wil inzetten "de inkomensstoelagen voor de landbouw meer te koppelen aan het realiseren van maatschappelijke waarden, zoals voedselveiligheid en voedselzekerheid, het instandhouden van het landschap en de zorg voor milieu en dierenwelzijn". Dat is hoopgevend.

Veel maatschappelijke organisaties, waaronder Natuur en Milieu, hebben de afgelopen decennia, al dan niet terecht, kritiek gehad op het beleid en veranderingen bepleit. Het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EU én de Nederlandse invulling daarvan bieden hen dé kans dit beleid voor Nederland te beïnvloeden in de door hen gewenste richting. Dat mogen ze niet overlaten aan politici, ambtenaren en belangbehartigers van de agrarische sector.

Veelbelovend is de oproep van minister Verburg van landbouw voor een maatschappelijke dialoog over de Nederlandse invulling van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Deze uitgestoken hand mogen vooral maatschappelijke organisaties, zoals Natuur en Milieu, niet negeren. Het nieuwe landbouwbeleid biedt kansen. Pak ze!

Illustratie Yvonne Kroese

Wilt u reageren op dit essay? Stuur dan uw bijdrage van maximaal 200 woorden naar: redactie@natuurenmilieu.nl of naar Redactie Terra, Donkerstaat 17, 3511 KB in Utrecht.